

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY IV.

BARCELONA 30 DE SETEMBRE DE 1881

NÚM. 35.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts.—e suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON. ahont deuen dirigirse totas las comunicacions y en las librerias de Verdaguer, Teixidó y Parera, y Felip.

SUSCRIPCIO

PERA LA CONSTRUCCIÓ É INSTALACIÓ D' UN OBSERVATORI-REFUGI EN LA MONTANYA DEL MONTSENY.

Suma anterior, 2145'50 pessetas.

D. Frederich Bonay 5 pessetas.—D. Juli Mitjans 10.—D. P. Soler, 5.—D. Ignasi Carreras Mauri 10.—D. Joseph Presno 5.—D. Jaume Camprodon, 10.—D. Pere Llonch y Font 2.—D. Pau Garriga 25.—Suma total 2217'50 pessetas.

OBSERVATORI-REFUGI DEL TURÓ DEL HOME EN LO MONTSENY.

Lo dia 3 d' aquest mes se doná per termenada la campanya del presen any en la execusió de las obras del observatori. Lo desmont queda totalment acabat, refundit l' espay que deu ocupar la cisterna y oberta la mina de comunicació entre lo refugi y la torra-observatori.

Alguns dias abans (lo 28 d' Agost) pujaren al Montseny los nostres consocis Srs. Verdaguer (D. Alvar), García Vilamala y Massó pera examinar l' estat de las obras, junt ab lo Sr. Osona que devia pujarhi desde Breda, sa residencia d' estiu, mes havent ocorregut una tempestat la vigilia, trobaren que 'ls treballadors s' havian vist obligats á abandonarlas per causa de la baixa temperatura que s' hi experimentava y no haverhi recursos suficients pera resistirla. No obstant, faltanthi molt pochs dias pera acabar los treballs projectats, se decidí per la Comissió que aquestos continuassen per la següent semana.

Lo 31 del meteix Agost, trobantse lo Sr. Osona en la barraca del Turó, descarregá novament una horrorosa tempestat que durá deu horas, durant las que la barraca se veje en imminent perill de desapareixer carbonisada pels llamps ó arrabassada pel vent. Lo cubert que servia de menjador fou arrancat y llensat á gran distancia cap á Sant Marsal. La salvació de la barraca se degué á haverse tingut anteriorment la precau-

ció d'apilotarhi al entorn una gran quantitat de pedra y á la energia y activitat d' En Campeny que feu grans esforços pera son salvament.

Las obras, donchs, no podian ja continuar. Fet lo que la Comissió s' havia proposat fer aquest any, agotats ab excés los recursos pecuniaris de que 's podia disposar, los treballadors abandonaren fins á l'estiu vinent lo Turó del Home, deixant la barraca encomanada al cuidado dels pastors d'aquella montanya, que havian fet á n' En Campeny vivíssims prechs pera que no la desmontés, en la esperansa de que 'ls pogués servir de refugi mes d' una vegada.

La Comissió ha facilitat, pera esser insertat en aquest Bolletí, á fi de que arribés á coneixement dels Srs. associats y del públich, lo següent estat de comptes:

CÀRRECH	Ptas.	DATA	Ptas.
Resultat de la suscripció al comens de las obras, publicat en lo present número del Bolletí..	2217 ⁵⁰	Quantitats suscritas y no cobradas:	
Suplert per los Srs. Osona, García, Massó y Gasa, de la Comissió..	668	De la Exma. Diputació provincial.	500
		De varis..	110
		Pagat per los conceptes següents:	
		Folleto «Les observatoires de montagne» de Radau..	1 ⁷⁵
		Fusta pera la barraca seg. rebut..	63 ⁵⁰
		Picots y puntas seg rebut..	96 ³⁴
		6 cabassos..	3
		Enviat pera pago de jornals en 8 Juliol..	250
		Id. id. 15 id..	250
		Id. id. 23 id..	250
		Id. id. 29 id..	250
		Gratificació als treballadors..	9
		Enviat pera pago de jornals en 12 Agost..	400
		Enviat pera saldo de comptes ab En Campeny segons rebuts que obran en poder de la Comissió..	608 ⁷⁵
		Existencia en metálich..	3 ¹⁶
	<u>2885⁵⁰</u>		<u>2885⁵⁰</u>

TORNS DE CONFERENCIAS

- Dia 21 Octubre.—Investigació històrica sobre 'l comensament del Cristianisme á Catalunya.—D. Claudi Omarch.
— 28 id. —Marins catalans célebres.—D. Lluís Marfà Soler.

SESSIONS

- Dia 6 Octubre.—Sessió preparatoria de l' excursió á Sta. Eulalia de Corró de Valf.—Lectura de la Memoria de l' excursió particular á Amer, Sta. Pau y montanya de la Mare de Déu del Mont, per D. Antoni Auléstia y Pijoan.
— 27 id. —Sessió preparatoria de la visita al palau de l' Audiencia.—Lectura de la Memoria de l' excursió particular á Tortosa, per D. Pere Company y Fages.

Dia 3 Novembre.—Sessió preparatoria de l' excursió á Canet de Mar.—
Lectura de la Memoria de l' excursió á Mataró, per don
Pelegrí Casades y Gramatxes.

EXCURSIONS

Dia 9 Octubre.—Excursió á Corró de Vall.
— 3o id. —Visita al palau de l' Audiencia.
— 6 Novembre.—Excursió á Canet de Mar.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE SETEMBRE DE 1881.

D. Enrich Masriera y Colomer.

- » Agustí Querol.
- » Frederich Llebaría.
- » Pere Marés y Oriol.
- » Ramon Xirau y Llorens.
- » Joseph Rafel Carreras.
- » Manel García Losada.

DELEGATS.

D. Joseph Calvet, Pbre., á St. Esteve de Castellar.

- » Joseph Nicotra Randazzo, á Catania (Sicilia).
- » Joan Campeny, á Breda.
- » Domingo Puignou y Atmetller, á Amer.
- » Joaquim M. Tarrats, á Peñuelas (Puerto Rico).

CONFERENCIA SOBRE MÚSICA RELIGIOSA.

La segona conferencia que sobte Música religiosa doná nostre consoci D. Modest Vidal, tingué per objecte lo estudi de las obras musicals del célebre mestre Haydn.

Lo conferenciant, abans de entrar en materia, doná una suscinta noticia biográfica del gran compositor. De ella resulta que Haydn vegé la llum primera en lo humil poble de Rohran, prop de Viena, en l' any 1732, essent ja visibles en sa infantesa, sas grans dots pera la música. Noyet encara, se feya admirar per sa hermosa veu cantant com á escolá de cor en sa iglesia parroquial; pero cridaba molt mes especialment la atenció del poble, quant en las grans solemnitats religioses, alternaba lo cant dels versícols ab tocadas que improvisaba ab son violí. Al entrar en la joventut se dedicá de ferm y ab entussiasme al estudi del art musical, fent ben aviat tant rápits progressos, que no sols meresqué esser considerat com un dels primers executors musicals, sí que també mes tart, al donar á coneixer sas exelents composicions, sapigué gua-

nyarse universal renom, é inventant ademés, lo *quarteto*, que tants serveys ha prestat á la música.

La caseta ahont vivia Haydn fou per molt temps lo centre de la bona música y lo lloch ahont comunment s'hi aplegaba lo mes escullit y selecte que en l'art musical possehia lo imperi austríach y fins altres nacions europeas. En son obsequi, y quant Haydn era ja vellet, se disposá en la capital d'Austria, un solemne concert, executantse sa important obra *La Creació del mon* en la que hi prengueren part mes de 200 professors escullits d'entre los mes célebres del imperi. Y en aquella ocasió la presencia del Mestre doná als professors tan acert en la execució musical, que no pogué menys que impresionarse, pero de una manera tan viva, que caygué defallit y per moments semblava debia apagarse la flama de aquell gran geni. La emoció que s'apoderá del inmens concurs que omplia la cambra del concert al contemplar l'accident que habia sobrevingut al Mestre, fou gran é indescriptible, mes no tardá molt en renaixer la alegria, ja que 'ls aussilis de la ciencia foren promptes y eficassos y ab ells lograse pogué tornar la vida al sublim esperit que, com sa música, volar volia al infinit.

Mes no durá gayre tan preciosa existencia. En la primavera de 1809, quant lo canó del últim francés feya retrunyar las portas de Viena y la caseta de Haydn se trobava rodejada de gent estranya, lo Mestre que al sol crit de *Patria!* habia recobrat la joventut, s'alsá per última vegada y anantsen al piano entoná ab un fervor solemne y plé son pit d'amor patri l'himne nacional austríach *Deu salvi al Emperador Francisco*. A las pocas horas d'aquella improvisació, nascuda al calor d'un noble sentiment, un atach de feridura tallava la vida del célebre compositor.

Haydn tenia per costum al comensar sas obras musicals escriure: *In nomine Domini* y al acabarlas escribia: *Laus Deo*.

Entrá lo conferenciant á ocupar-se de las obras del mestre: *Las quatre estacions*, *Stabat Mater*, *La Creació del mon* y *Las set paraulas de Jesucrist*. Ab brevetat parlá de las tres primeras, passant tot seguit á ocupar-se mes per extens de la última, manifestant, com á comprobació de son plan, que la demostració de *Las set paraulas* bastaba pera ferse cárrech del carácter de la música de Haydn; que ab ella podia coneixers la manera de creure, de

sentir y d' expressarse del inspirat fill de Rohran, y que, además, ab dita obra musical, se podia contemplar lo quadro mes gran é imponent qu' en música s' ha concebut y s' ha portat á felís terme.

Analísá lo Sr. Vidal lo conjunt de la introducció, y si bé no deixá de reconeixer com hi campeja la espontaneitat, com la inspiració está germanada ab la ciencia y com s' hi veu en ella un plan ab delicadesa pensat y admirablement desenvolupat, no obstant hi trobá á faltar aquella valentia *sui generis*, propia y especial, que tant caracteriza á la nova escola alemana.

Aixó exposat, se ocupá técnica y detalladament de la colocació dels instruments y de las veus que entran en la composició de cada una de las set paraulas.

Feu gala lo Sr. Vidal de sa poética imaginació pera manifestar ab conmovedoras consideracions tota la grandesa que enclou lo llenguatge musical quant dona á coneixer y fa sentir á l' ànima, l' amargor, lo dolor inmens que experimentá lo Salvador dels homens en sa Passió y mort.

Haydn. digué lo conferenciant, ab sa composició de *Las set paraulas* pot exclamar ab mes veritat que l' antich filosof: *La música sols Deu la inspira!*

Resumí tot lo exposat y acabá dihent: que la música de *Las set paraulas* era la que millor s' inspiraba ab lo sublim destí del home; que habia sapigut remontá al ànima en busca d' altre espay y d' altre vida, y finalment que la sublime música de Haydn era la mes exacta interpretació de la música religiosa de la passada centuria.

Un unánim aplauso saludá al Sr. Vidal, al acabar sa disertació.

EXCURSIÓ PARTICULAR

Á AMER, STA. PAU Y MONTANYA DE LA MARE DE DEU DEL MONT
los dias 4 al 11 de Setembre de 1881.

La efectuaren nostres consocis Srs. Gich, Auléstia y Vergés, sortint de Barcelona lo diumenge 4 en direcció á Gerona. Arribats á aquesta ciutat visitaren la Seu y Sant Feliu, y en companyia dels delegats Srs. Botet y Girbal, Sant Pere de Galligans y 'l Museu provincial, rebent de dits senyors senyalats obsequis y mostrantlos lo primer sa colecció monetaria y altres objectes arqueològichs.

Lo dilluns 5 sortiren ab lo ordinari d' Anglés per lo camí que voreja las pintorescas riberas del Ter y que está substituït á trossos per una carretera en construcció. Passaren per Sta. Eugenia, veginat del Sach, Salt y Bescanó (1 h. 15 m.); divisaren á la esquerra del riu l'enlayrada ermita de S. Grau, y atravessant Vilanna arribaren á Anglés á las cinch de la tarde (2 h. 15.) Per esser festa major y estar ocupat l'hostal degueren partir immediatament á pernoctar á Amer, passant lo Ter per la barca de la Sellera (30 m.) y deixant aquella corrent pera pendre la del Ribugent qual vall, atapahida d'explendida vegetació, ofereix paisatges incomparables; arribant á Amer á entrada de fosch (1 h.)

Presenta aquesta vila un agradable aspecte, especialment per lo espayós de sa plassa quadrada y voltada de porxos. A *can Garriga*, ahont posaren, los feren molt bon tracte, y la nit mateixa rebieren la visita del ilustrat profesor d'instrucció primaria de la població, D. Domingo Puignou, qui 's posá á las sevas ordres pera veure tot quant conté de notable. Al endemá, dia 6, de bon matí, acompanyats de dit senyor, visitaren la casa de la vila, en la qual se guardan quatre baixos relleus sobre fusta representant escenas bíblicas, obra de clássich estil, segurament d'algun distingit artista del segle XVIII.

Després passaren á saludar al Sr. Rector, Reverent D. Miquel Misser, qui los rebé atentament, mostrantlos una creu de pedra d'excellent estil gòtich que te recullida y destinada á figurar en lo centre del cementir á qual arreglo va á procedirse. Anaren després á la iglesia parroquial, unich resto del antiquíssim convent de Sta. María de Amer, qual existencia data del temps de la reconquesta. Lo temple es d'arquitectura románica, ab tres naus de canó seguit, separadas per sis grupos de quatre columnas aisladas cada hu, tres per part, que descansan sobre altres tants basaments quadrats. L'aspecte que presenta aqueixa particularitat arquitectónica es altament nou, havent donat lloch á la tradició, de que se 'n feu eco lo P. Villanueva, de que dits grupos de columnas eran antiguament pilars macisos, y que l'abat Climent, que morí en 1701, los feu buydar, deixanthi las quatre columnas en cada hu pera major comoditat dels fidels. L'operació que per lo atrevida y casi impossible fa desde 'l moment dubtar de la veritat de la tradició, no ve tampoch confirmada per cap detall

ans al contrari los que presenten las columnas inclinan á creure que formavan part del primitiu plan de l'iglesia. En la meteixa son de notar los retaules del altar del Roser, ben fetas pinturas del segle XVI, y una pica de batejar antiquíssima.

Emplearen lo restant del matí en recorrer la població, veyent algunas casas ab elegants finestras góticas y robustas portas adovelladas. En la llinda de la porta d' una casa descobriren una inscripció en caràcters hebraïchs, la que, segons la traducció feta per l'erudit soci honorari de la CATALANISTA P. Fidel Fita, diu: *Jesús (Christ) Senyor*; atribuintla al any 17-75 que 's llegeix també en la propia llinda y creyentla obra d' algun professor ó estudiant, ó tal volta d' algun monjo d' Amer, que volgué lluir sa erudició é indicar potser que durant las festas de Nadal del citat any fou complerta l' obra, puix las paraulas fan clarament alusió al evangeli del dia de Nadal (*Lluch*, II, 11.)

Sortiren d' Amer, á peu, á un quart de tres de la tarde, junt ab lo jove Sr. Carrera fill de la població, qui volgué acompanyarlos fins un bon tros del camí, y, ab un guia, tiraren sempre riu Bugent amunt, per entre bellíssimas sauledas y boscurias de verns y poys. Se deturaren en la *Font de Fàbrega* (15 m.) y en la *picanta del Colomer* (15 m.) ahont, travessant lo riu y prenent la vora esquerra ó d' orient, sempre per entre païsatges encísants, passaren per la *Font del moli de Oliveras* (15 m.) ahont surt una copiosa deu que 's diu ve del estany de Banyolas; per las Ansias (7 m.) llogaret en la ratlla del partit d' Olot, ab una capelleta de la Mare de Deu de Nuria; per davant la confluencia de la riera Tarradas (15 m. ahont se forman un sens nombre de petits saltants, y arribaren en 30 minuts al *saltant de Sta. Margarida*. Es aquesta una de las maravellas naturals mes notables de nostra terra. Baixant lo riu Bugent per una estreta vall, quals murs occidentals están formats per las colossals vessants y 'ls esquerps singles del Far, se troba ab una depressió del terreno d' uns 80 á 90 pams, precipitantshi ab forta remor. Al fons del anfiteatre de rocas una gorga hi extent sas verdas ayguas, sobre las quals reboten las del saltant, formant bullidora escuma. Un caminet, menjat en molts indrets per la humida herba, dona la volta al single passant per darrera la cascata, ahont se forma un balcó natural desde 'l qual l' ánimo queda embadalit davant tanta bellesa. La cascata de Sta. Margari-

da es digne rival de la de S. Miquel del Fay, sino en grandiositat, en lo poétich de son conjunt.

Continuaren ab prou recansa la ruta, sempre en direcció contrària á la corrent, travessantla, altre volta, per pendre la banda dreta del riu, y, en 15 m., arribaren al *Salt del mal pas*, altre cascata en capritxós acantellat de rocas, en un recó per demés selvàtich, que te prop una font d'aygua molt fresca; y al cap de poch al ronech poble de las Planas situat en mitj d'una elevada planura. Desde allí y, pel peu del enlayrat castell d'Estoles, en 1 hora, feren cap á S. Feliu de Pallarols, vila colocada á recés de la serra que forma la divisoria de las ayguas que van al Ter ab las que van al Fluviá. Res te de particular la població, com no sian sas duas iglesias, la major de construcció gotica molt renovada y altre moderna del Roser.

Lo dia 7 sortiren de S. Feliu, á peu, á las 7 matí, y prenent lo camí de l'ermita de S. Salvador se internaren en la cordillera sempre pujant. Passaren pel *Mas Pujol* (1 h.) y pel *Mas Penosa* (45 m.) enlayrat y entre boscos d'alzinas y roures, alcansant prompte lo *coll de Font pobre* desde 'l qual se ovira un inmens panorama de montanyas. A uns 7 minuts del cim, y en la vessant nort, hi ha la fresca font de aquell nom, y desde allí baixant rapidament, per un camí que passa per la *Font del noguer* s'arriba, en 1 h., á Santa Pau, ahont entraren los excursionistas á mitjdia.

Dinaren en la posada de la plassa, y acabat passaren á visitar las antiguetats del poble. Cap, aquest, de la antiga baronia dels famosos senyors de Sta. Pau, presenta encara l'aspecte d'una població de l'etat mitjana, per sos vells portals, los porxos ab típicas casas ab gran varietat de finestras góticas y del renaixament, y 'l barri nomenat *vila vella*. Los excursionistas se presentaren al senyor Rector qui, ab una amabilitat suma, los mostrá l'iglesia ojival y alguns objectes de cult que no tenen valor arqueológich.

Junt ab lo propi Senyor Rector entraren en lo castell ó casa senyorial que s'alsa al centre de la vila, avuy destinat á col·legi de noyas dirigit per religiosas, las qui ab molt d'agrado facilitaren á nostres consocis la inspecció de la notable obra de art que allí 's conserva. Tal es un ossari d'alabastre, empotrat en lo cor alt de la capelleta del castell. Presenta l'única cara visible un preciosísim alt relleu ahont hi ha figurats, en set distints requadros,

adornats d' escudets, assumptos de la Passió de N. S., ab un gran nombre de figuras, d' una netedat d' execució y d' una ardidesa de cisell extraordinarias. En la vora del relleu hi ha una inscripció en caràcters gòtics, que porta la data de 1340, y expressa que allí reposa *madona Marquesa qui fo muler del nobla Nuguet de Senta Pau e filia del nobla en Pons Çaguardia senyor del Vescomtat de Canet*. Seguidament, y com á dato valió, diu: *Magister Raymundus me fecit*.

Degueren deixar la contemplació y estudi d' aquesta joia d' art puix havian de completar la tasca fixada per aquella tarde. Acompanyats d' un germá del Sr. Rector se encaminaren al santuari dels Archs, á mitj' hora del poble, en un frescal racés de montanya. En sa iglesia, d' estil gòtich modernisat, hi vegeren un Sant-Crist de fusta bisantí, un canalobre de bonica obra de ferro, y, penjat á la paret, com á presentalla, un penonet de seda vermella que te brodadas á la una cara las armas d' Espanya, ab los quartels de Portugal, y en l' altre l' escut de Catalunya sobre altre de petit dels Santa Pau. Sens dubte recorda aqueixa antigualla alguna expedició guerrera d' un dels senyors d' aquesta casa, en lo sigle xvi. Empero lo més interessant d' aquesta iglesia son dos quadros que hi ha en los dos altars laterals del camaril y que, per l' estil, semblan del passat segle. Representan la Magdalena al peus de Jesús, y Jesus clavat en creu y empujantsen al cel. La extrema delicadesa dels tochs, la mestria en las figuras, y l' atreviment y armonía dels colors, se revelan poderosament en aqueixas duas obras d' art que, en especial la segona, recordan la tradició de la escola de Rubens.

Sortiren dels Archs ab lluna y, atrets per lo poétich de la hora, anaren á visitar lo celebrat menhir de Santa Pau, conegut per la *Pedra del diable*. En mitj de la vall per ahont passa l' antich camí que porta á Banyolas, y en lo centre d' un camp, s' alsa lo monolito, que te la forma d' una punta de llansa clavada á terra y la altura d' uns 12 pams. Causa impressió veure aquell tosch monument que porta á la memoria temps que 's perden en la boyra del passat.

A l' endemá, dia 8, haventse despedit del Sr. Vergés que 's dirigí directament á San Joan las Fonts ahont devian tornar-lo á trobar, marxaren los Srs. Gich y Auléstia, també á peu com en los

dias anteriors y 'ls dos següents, á Olot per lo camí que, travessant lo territori dels estingits volcans, presenta de tant en tant las vetas de sas calsinadas cendras. No sent l' objecte de l' excursió l' estudiar las antigüetats d' aquella industriosa vila mencionarán solsament la visita á las iglesias de Sant Esteve y del Tura, abduas del modern renaixement, restaurada la primera ab bastant gust. A la tarde estigueren en la exposició del Centre Artístich, institució que honra á la població. A invitació del soci delegat Sr. Saderra tingueren lo gust de veure las pessas de sa copiosa colecció monetaria en que abundan las monedas ibéricas y romanas y altres objectes antichs, entre ells un quadro ab un brobat molt perfecte y una colecció de figuretas de pessebre, obra del famós escultor catalá Amadeu.

Lo següent dia 9, reunits ab nostre consoci Sr. Gispert, que casualment se trobá á Olot, y ab altre jove que ab ell anava, sortiren cap á San Joan las Fonts, á 2 quarts de 8 del matí. Lo paysatge que 's desplega així que s' agafa 'l camí del Fluviá es d' una varietat y frescor sorprenents, puix passant lo riu per un estret congost forma, en las cequias que serveixen á las fábricas allí construïdas, capritxosos saltants quals blanques cintas destacan sobre la verdor. Al peu de l' iglesia románica de Sant Joan, situada en una fondalada vora mateix del riu, trobaren al Sr. Vergés, y tots junts entraren en aquell temple, model en son género. Las tres naus de volta de canó están separadas per matxons que portan empotradas en sas quatre caras mitjas columnas ab richs capitells. En lo fons de las naus hi ha tres altars, que avuy tenen retaules barrochs, notantse en lo del costat esquerra un banch de pedra dividit en cadiras semblants á las *sedes* que 's veuhen en algunas catedrals. Es de notar la pica baptismal en la forma apropiada pera 'l bateig per immersió y ornaments de figuras y fullatge; un Crist bisantí, y un excelent quadro al encáustich probablement de últims del xv. L' exterior presenta un conjunt molt armónich, ab sos tres ábsides de columnas y archs figurats; ab sos murs laterals oruats de zenefas; y presentant sobre 'l cos exterior las líneas del cos interior corresponent á la nau central. Algunas pedras tenen un encoixinat apropósit pera buydarhi figuras, com algun lleó que s' hi veu ja cisellat. Despres d' aquesta inspecció que facilitá lo Sr. Vicari

de la parroquia, se separen dels demés que retornaren á Olot, los Srs. Auléstia y Vergés, que seguiren l' excursió.

Acompanyats aquets per un individu de la familia del Sr. Vergés, feren la via en direcció á la montanya de la Mare de Deu del Mont passant, carretera avall, per Castellfolit, y trencant després bosch endins, cap á Montagut (1h. 30 m.) que te una iglesia de planta románica ab una porta de curios treball de serrallería, y cap á Tortellá (1h. 30 m.)

Aquí dinaren, ab tota pressa, y á un quart de quatre de la tarde prengueren per Salas (30 m.) costa amunt de la famosa montanya.

Per una estreta canal formada per pelats singles de color cendrós guanyaren, en cosa d' una hora, la *Font de Sant Miquel*, desde ahont se domina tota la banda de Llevant y Mitjorn de la provincia de Gerona. Lo camí comensa després á entrar en los replechs de las vessants, y en altre pujada d' uns 7 quarts s' arriba á *Espinau* darrera casa de pagés que 's troba. Allí l' espessedat de la boscuria d' alzinass y roures y lo avansat de l' hora (tres quarts de set de la tarde) feu als excursionistas apretar lo pas conseguint, després de molts fatichs puix anavan completament á las foscas, en 1 h. 30 m., lo cim de la montanya en lo qual s' alsa 'l Santuari tant venerat en tota l' encontrada. Lo Rvnt. Capellá que d' ell cuyda y altres dos sacerdots de Banyolas que s' hi trobavan dispensaren una cordial acullida á nostres consocis. La iglesia del santuari es románica presentant una sola y reduhida nau. Conté alguns retaules gótichs de regular mérit, y en la sagristía 's guardan ab molt cuydado un Sant-Crist de planxa de ferrò sobre fusta de notable antigüetat, y dos plats d' aram que serveixen pera las captas ab hermosos esgrafiats de figuras y fullatge que tenen en lo centre l' escut de la casa d' Ampurias. La vista que desde allí se domina es espléndida y abrassa casi tota la provincia de Girona.

Lo dissapte, dia 10, deixaren lo santuari á las 10 $\frac{1}{4}$ del matí y en 30 m. baixaren á Sous, antich monastir avuy arruinat y del qual se conservan algunas parets y una ala de claustre ab senzillas columnas románicas; y, en altre hora, pel *grau de Castellá*, canal casi vertical per entre boscatge de alzinass nanas de las quals se fá molt carbó, al *torrent de Capallada* encaixonat en altorrosos talls de rocas; y al poble de Beuda: era al mitj dia. Aquest

poble té una iglesia románica de típica fatxada, y en son interior, de tres naus, duas picas d' aygua beneyta l' una d' ellas molt antiga y d' istil de las ja descritas.

Desde Beuda, y en havent dinat, en uns tres quarts se trasladaren á Sant Domingo, iglesia forana, antiguament Priorat (prop de Pallerà). Sa arquitectura románica ofereix la circumstancia de no estar adulterada per cap reforma, vegentshi lo primitiu cor format sols per una paret baixa que tanca la nau central, permetent la vista del altar major de tots los punts del temple. D' allí passaren á veure la de Lligordá, també románica y molt senzilla, y al sortirne en direcció á Meyá, sorpresos en mitj del bosch per un ayguat toparen casualment la carretera de Besalú á Figueras y anaren al primer d' aquets pobles, á causa de l' inseguritat del temps.

A Besalú van emplear lo restant del dia en visitar sas grandiosas antiquetats, que no mentarán per formar ja objecte d' anterior excursió.—Lo diumenge 12 retornaren en carruatge á Gerona y d' allí á Barcelona molt satisfets d' haver visitat punts tant atractivols com poch frecuentats.

Los treballs fets duran l' excursió foren los següents: Per lo Sr. Vergés: acuarela del saltant de Santa Margarida, y dibuixos d' un canalobre dels Archs y del menhir de Santa Pau. Per lo Sr. Auléstia: Croquis de la creu de pedra y detalls y planta de la parroquia d' Amer; finestra de Santa Pau; detalls y planta de l' iglesia de San Joan las Fonts; detall del claustre de Sous, fatxada y picas d' aygua beneyta de l' iglesia de Beuda. Los tres excursionistas tragueren també cálchs de la inscripció hebráica d' Amer y de la del ossari de Santa Pau. Durant lo viatge se repartiren, ab especial recomanació, varías fullas d' instrucció arqueològica.

COMUNICACIO.

DELEGACIÓ DE LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CINTÍFICAS
Á VALLFOGONA DE RIUCORP.

En compliment al deber que m' imposa l' honrós càrrech de soci delegat de l' Associació que tant merescudament presideix, poso en coneixement de vosté que lo dia dos del mes actual commemorá aquest poble lo 258 aniversari de la mort del virtuós sacerdot y festiu poeta Rnt. Dr. Vicens García, qual programa descriuré ab la major brevetat possible per no molestar sa atenció.

A las deu del dematí se digué solemne ofici de difunts cantat per la orquesta de Verdú, baix la direcció del Sr. Monner. Multitud de coronas cubrian lo negrestúmol alsat en mitj de l' esglesia, y numerosa y escullida concurrencia omplia las naus del temple.

A las quatre de la tarde tingué lloch la sessió necrológica presidida per lo Sr. Alcalde D. Joseph Solé en la espayosa sala del Ramon, adornada pera aytal objecte ab tot lo gust possible.

Llegiren composicions adecuadas al acte los Srs. Corbella, Martí, Rossell y Puigbonet y parlant també los Srs. Ribalta, il·lustrat metje de Camarasa, y Gomis, conegut capitalista de Tarragona, feren una bonica apología del llorejat Rector, animant als vallfogonins pera que anyalment continuessen aquella diada.

Un desagradable incident promogut per dos altres banyistas, al fer us de la paraula, feu cambiar l' entusiasme del públich. Volgué un d' ells considerar á García afiliat á la democrácia, y lo segon, per lo contrari, li atribuhí ideas absolutistas. Foren contestats sos inoportuns arguments ab una enérgica peroració del Sr. Puigbonet, qui en nom de *la mesa* manifestá que l' objecte de la sessió era purament literari y que no era aquell lo lloch pera fer lo judici crítich de las opinions políticas del que fins avuy cap partit ha tractat de apropiarse. Al voler rectificar un d' ells, lo senyor President estigué acertat en tancar la sessió, evitant aixís que la impaciencia del numerós públich se convertís en manifestacions quals resultats haurian sigut ben segur de fatals consecuencias. Ab lo major ordre la concurrencia abandoná lo local, lamentant lo ocorregut, sens que ningú abonés la inoportunitat dels aludits forasters.

A las vuit del vespre, al planyider só de las campanas y als armoniosos ecos de una marxa fúnebre, comissions del Ajuntament, Joventut vallfogonina, y banyistas concurrents á aquestas ayguas, anaren ab ordenada professó á depositar coronas de llorer damunt la tosca llosa que guarda las cendras del celebrat García, pronunciantse patriótichs discursos alusius á la cerimonia. Además de las sobreditas comissions tingueren allí representació l' ASSOCIACIÓ CATALANISTA, la redacció de *La Renaixensa*, y l' *Associació d' excursions catalana*, depositantse respectivas coronas en nom dels esmentats centres catalanistas.

Rebi per mon humil conducte l' ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS lo coral agraïment dels Vallfogonins per haver contribuït tant directament á arrelar en son cor aytals manifestacions envers lo geni preclar del segle XVII, lo immortal «Rector de Vallfogona», gloria de las lletres catalanas.

Deu guard á vosté molts anys.

Vallfogona 6 de Setembre de 1881.—La soci delegat, F. MARTÍ Y GUIM.
Sr. President de la ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

NOVAS

En la distribució de premis de l' Exposició d' arts suntuarias efectuada en 1877, y que tingué lloch en lo Saló de Cent lo dia 25 del corrent fou adjudicat á nostre Associació per sa interessant col·lecció sigilogràfica, un premi de una medalla de plata ab son corresponent diploma.

En lo Congrés internacional geogràfic que s' ha celebrat en lo present mes á Venecia hi ha estat representada nostra Associació pe 'l distingit consoci D. Joseph Ricart Giralt, director de la *Revista Marítima* que 's publica á n' aquesta ciutat, qui ha obtingut la honrosa distinció de esser elegit President d' altre de las seccions del Congrés.

Los Rnt. Rector y Capellá custodi de la parroquia de St. Miquel y Nostre Senyora de la Mercé, han fet l' obsequi de remetre á nostra Associació una excel·lent fotografia de l' imatge de Ntra. Sra. de la Mercé sense las robas que completament la desfiguran. Dita santa imatge, pressumpta obra del sigle XIII, está sentada en ample y sumptuós faldistori ab algunas esculturas ojivals executadas ab molt coneixement del estil y pulcritut. Si be la tosquetat de las mans revela la notable antiguetat de la escultura, y també la posició de las espatllas, la franca execució de la testa sense toca y la bona disposició dels plechs de la faldamenta de la túnica y mantell, ostentan una disposició tan armónica y ben entesa, que ensemps ab la forma del calsat, anuncian ja un progrés que s' accentuá en lo sigle XIV. No menos perfecte es la escultura del infant que sosté l' imatge sobre sa falda, y tant per sas proporcions com per diferents detalls d' execució, diriam que acusa encara major progrés que la primera. Gran es lo servey prestat al art y á l' arqueología ab la reproducció fotogràfica de la repetida imatge, mentres s' espera lo dia en que puga esser contemplada per tothom sens los actuals vestits, si be richs, innecessaris.

Nostre consoci D. Rafel Guardia, intelligent editor de música que te son despaig en lo passatge de Bacardí, nos ha fet present d' un exemplar de la célebre y hermosa composició del segle XIV, coneguda per *Marxa Real dels Reys d' Aragó*. Dita marxa ha sigut transcrita pera piano per lo distingit professor de la Escola de sorts-muts y cegos, D. Eussebi Ferrán. Acompanya al exemplar de la obra una elegant portada feta per lo Sr. Labielle. Desitjant la *Associació* que tan preciosa marxa fos degudament coneguda, insinuá al Director de la banda d' Enginyers Sr. Maimó la conveniencia de trascriurela pera esser tocada per dita banda en las nits dels present estiu en los concerts donats al Prat Catalá, y havent accedit dit senyor, se executá ab lo millor éxit.

Pera que 's veigi quant es lo descuit entre nosaltres pera la conservació dels monuments històrichs, transcribim la noticia que inserta un colega de que Rustem Bajá, governador del Líbano, ha manat que pera la conservació dels cedres del Líbano fos construhida una paret de tanca á son entorn, posantse un vigilant dintre del recinte. No 's permeterà encendre foch dintre de dit clos, no 's podrán trencar branca ni rebrots de dits famosos arbres, no 's consentirà que permanescan allí cavallerías, ni l' entrada de bous, moltons, etc., baix pena de comís. L' ilustrat Gobernador motivá l' ordre dihent que espera que tals disposicions serán guardadas per los naturals del país y també pels viatjants estranjers, puig ells sabrán apreciar bé quant interessa salvar de la destrucció monuments de l' antigüetat ab los que están lligats antichs é interessantíssims recorts. Acaba dihent que los intérpretes y conductors de cavallerías serán responsables de l' infracció de qualsevol de las ordres de dita circular.

Periódichs rebuts darrerament:

Revista de Topografía, Agrimensura y Catastro; La Propaganda y Revista popular de conocimientos útiles, de Madrid; *Boletin-Revista de la Juventut Catolica de Valencia*, de Valencia, y *Bulletin de l' Office de la presse catholique*, de París.

Han sigut cedit's á l' Associació los objectes y obras següents:

Per lo Rnt. P. Fr. Agustí Arqués y Jover: *Breve historia de Ntra. Senyora del Milagro de Concentaynes*, Lérida, 1881, y *Piadosos obsequios á Ntra. Sra. de los Dolores*, Lérida, 1881. Per D. Esteve Trayter y Colomer, delegat á Figueras: 16 dibuixos de varis escuts de diferents poblacions del Ampurdá y una ressenya històrica de las *Notabilidades artísticas que enclou la Colegiata de Sant Pere de Vilabertran*, per Joseph Roca, 1844. Per D. Ramon Soriano: *Notice sur les machines exposées* par P. Alauzet et Cie; *Quelques conseils sur les moyens d' entretenir et de conserver en bon etat les carreaux lithoïdes mosaïques, les granits et les marbres artificiels*, Avignon, 1875; *La vista*, por D. Luis Corrons y Dalmau, Barcelona, 1879; *Noticia sobre los productos de las Cia. Marsellesa de los cimientos del mediodia*, Marsella, 1879; *Aguas minerales de Vals*, por el Dr. Clermont; *Empleo del arseniato de hierro, Arsénico, fósforo*, por el Dr. Baron, París; *Informe sobre el proyecto, ante-proyectos y demás documentos relativos á la reforma interior de Barcelona*, Barcelona, 1880; *Pliego de condiciones económicas que acompañan al proyecto de reforma de Barcelona y recurso elevado contra dicho proyecto por la Asociacion de propietarios de fincas urbanas de Barcelona y de su zona de ensanche*, Barcelona 1881; *Proyecto de presupuestos municipales de la ciudad de Barcelona para el año económico de 1879-1880*;

Presupuesto ordinario de gastos é ingresos de la ciudad de Barcelona para el ejercicio económico de 1880 á 81, aprobado por la Junta Municipal, en sesiones de 19 y 28 Agosto y 13 Setiembre de 1880; *Estudio sobre las sales naturales arsénico-férricas del manantial LA DOMINICA* por el Dr. Durand, médico residente del Hôtel de los inválidos de París; *Proyecto de una tran-via central*, que partiendo de lo que ha de ser plaza mercado de S. Antonio termine en las estaciones de Francia y Zaragoza, ideado por D. Eduardo Barral y Vidal, Barcelona, 1879. Per la *Asociacion artístico-arqueológica Barcelonesa: Album de la exposicion de artes decorativas* celebrada en el local de la Sociedad artístico-arqueológica durante los meses de Enero y Febrero del año 1881, Barcelona, 1881. Per D. Pelegrí Casades: Varis exemplars de moluscos procedents de Rosas. Per D. Pasqual Godó: Una caixa de núvia del segle passat. Per D. Joaquim Botet y Sisó: *Discurso* leído por el donador el día 31 de Octubre de 1880 en el acto de la solemne distribucion de los premios del Certámen celebrado por la Asociacion literaria de Gerona, Gerona 1880. Per D. Juli E. Terrats: *Nuevos estudios acerca de Las Peytonas*, por Mr. F. Defresne, Paris, 1881. *El origen del hombre segun la ciencia*, tesis del doctorado por D. Lesmes Sanchez de Castro, Madrid, 1880. *Las tres rosas de los elegidos*, por Mons. Segur, traducido por la redaccion de la Propaganda católica de Palencia, Palencia 1878. *Guia-manual del viagero en Roma*, distribuida en ocho jornadas por D. Miquel Heras de Puig, Gerona 1869. Per D. Rafel Guardia: *Marxa Real dels Reys d'Aragó en lo segle XIV* transcrita pera piano per D. Eussebi Ferran, Casa editorial y Magatsem de música del propi donador. Per D. Joan Bta. Pedrals, Pbre: *Fundacion del antiguo Seminario conciliar y Universidad de Tarragona* por el Exmo. Cardenal Cervantes, Arzobispo de la misma. Per los Srs. Rnts. Rector de la parroquia de S. Miquel Arcangel y Ntra. Sra. de la Mercé y Capellá custodi del camaril: Una fotografia contenint la verdadera copia de la sagrada imágen de Ntra. Sra. de las Mercedes la primera que bajo este título fué venerada en el mundo ó sea desde el siglo XIII. Per lo Rnt. D. Domingo Lamolla, Pbre.: Goigs de la Mare de Deu de la Real é Insigne Colegiata de Meyá baix lo Misteri de la Assumpta. Per D. Joan Cardona: 6 láminas contenint grabats diversos dels segles XII-XVI Per la *Real Academia de ciencias naturales y Artes de Barcelona: Memorias* llegidas en la propia corporació. Per la *Juventut Católica de Valencia: Oda A la Concepcion de María*, de D. Juan Rodriguez y Guzman. Per D. Agustí Querol: varis exemplars de moluscos fossils trobats en la ermita de la Providencia del terme de Tortosa.